

Vánoce jsou křesťanské svátky rodiny i připomínkou narození Božího syna



Adventní trhy na náměstích, koledy v supermarketech nebo zahlcené servery internetových zásilkových prodejen. Máme tady adventní čas, který má být ale hlavně dobou příprav na jeden z nejdůležitějších křesťanských svátků v roce.

Vánoce jsou pro většinu z nás svátkem rodiny, zároveň i připomínkou události, která se stala před více než dvěma tisíci lety. Mají nám totiž připomínat narození Božího syna Ježíše Krista v Betlémě, jenž přišel na svět, aby nás spasil, a jsou tak pro věřící kromě Velikonoc nejdůležitějším církevním svátkem v roce.

O tom, jak to tenkrát bylo, hovoří již 2000 let evangelia Nového zákona. Tehdy v době sčítání lidu v Římské říši, kam patřila i provincie Judea, odebral se Josef z Nazareta do Betléma, aby se tu zaregistroval s Marií, která v té době čekala dítě. „Když tam byli, naplnily se dny a přišla její hodina. I porodila svého prvorozeného syna, zavinula jej do plenek a položila do jeslí, protože se pro ně nenašlo místo pod střechou...“ (Luk 2,1-7).

Tak popisuje evangelista Lukáš událost, která nás nepřestává inspirovat a fascinovat dodnes.

Propagátor svatý František

Slovo Vánoce pochází údajně ze staroněmeckého wāhnachten (nyní Weihnachten), složeného z wīha- (světít) a Nacht (noc). V současné době jsou Vánoce vnímány ateistickou většinou ve společnosti spíše jako svátky pokoje, rodiny a lásky, které slaví lidé bez hledu na náboženské přesvědčení. Slavnost Narození Páně připadá na 25. prosinec a v římskokatolické tradici se slaví od předvečera 24. prosince. Vychází se totiž ze staré židovské tradice, že nový den začíná už soumrakem toho předcházejícího. Samotné vánoční svátky začínají dnem narození Páně 25. prosince, (Boží hod vánoční, v občanském kalendáři označený jako „1. svátek vánoční“). Následující den 26. prosince se slaví svátek sv. Štěpána, prvomučedníka, občanský „2. svátek vánoční“.

Svátek Narození Páně slavili už ve 4.sto-

letí křesťané v Římě. Atmosféru, kterou pociťujeme dodnes, získávaly ve středověku i díky svatému Františkovi z Assisi, který vyzdvihoval jako symbol Vánoc jesličky. Betlémy s postavičkami Svaté Rodiny, kde nechybí anděl, hvězda ani Tři králové a darovníčci čili lidé přinášející dary, ukazují na událost narození Ježíše Krista. Lidé si je staví pod stromček dosud, v mnoha rodinách se dědí už několik generací. Zpočátku jesličky stávaly v kostele, ale v 18. století bylo jejich vystavování považováno za nedůstojné, protože odváděly pozornost od kázání. Když panovník Josef II. vydal zákaz jejich stavění v kostelích, lidé si je začali stavět doma. Výroba rodinných betlémů se rozšířila hlavně na venkově a trvá dodnes. Nejčastější jsou z papíru a dřeva, ale i z keramiky, látky nebo těsta.

Importovaná tradice z Bavorska

Nejznámějším symbolem Vánoc je pak vedle jesliček i ozdobený vánoční stromek, pod který patří dárky. Ty podle naší tradice nosí Ježíšek. V mnoha rodinách cizinců, kteří přišli k nám do České republiky s jinými křesťanskými tradicemi, slaví narození Ježíše Krista k radosti dětí hned dvakrát. V pravoslaví se totiž Vánoce slaví až 6. a 7. ledna, z důvodu posunu ve východních církvích stále používaného juliánského kalendáře o 13 dnů oproti západnímu gregoriánskému kalendáři. Proto 25. prosinec juliánského kalendáře spadá až na 7. leden gregoriánského.

Tradice zdobení stromku pochází z německých zemí, u nás poprvé vánoční stromek připravil pro přátele v roce 1812 na svém libeňském zámečku ředitel Stavovského divadla Jan Karel Liebich, který byl původem z Bavorska. Jako ozdoby na stromček se dříve používala jablíčka či ořechy nebo voskové, dřevěné a papírové ozdoby, ale i pečivo.

Plamínek z Betléma

Samotný Štědrý den 24. prosince ještě není součástí Vánoc, ale posledním dnem adventu, čtyřnedělního období, kdy vrcholí přípravy na Vánoce. Dříve byl tento den dnem přísného půstu, což někteří dodnes dodržují, byť již to církev nestanoví jako povinnost. Odtud pochází i řada zvyklostí, jako jsou pověsti o zlatém prasátku, které měly zpříjemnit půst dětem, či postní složení štědrovečerní večeře.

Před slavnostní večeří se všichni nahlas pomodlili, hospodář pronesl řeč. K večeři se podávala ryba, obvykle kapr. Na stole je rybí polévka, kapr s bramborovým salátem, tradiční kuba, jehož základem

jsou kroupy a houby. V některých rodinách se připravuje o talíř navíc, někde dávají pod talíř šupinu z kapra, aby bylo hodně peněz. Po večeři nastal čas rozbalování dárků. Dodržují se různé zvyky a tradice. Na Štědrý večer se přes noc nesmělo věšet prádlo, po večeři se rozkrajovala jablka, z nichž se věštilo zdraví či nemoc. Lilo se olovo nebo se zapalovaly svíčky v lodičkách ze skořápky, které se pouštěly v lavoru, dívky házely střevecem, aby se zjistily, která se do roka vdá a půjde z domu.

A hurá na půlnoční mši svatou, která je připomínkou noční vigilie, bdění. Když zazní chór Narodil se Kristus Pán... i nevěřící si uvědomí, že se jedná o významnou křesťanskou událost. Kostely praskají ve švech a kněží přiznávají, že takovou účast mají při mši jen jedenkrát do roka. Jednou z novodobých vánočních tradic je betlémské světlo, které rozvázejí skauti. Z kostela si tak domů přinesete v lucerničce plamínek, který byl zažehnut před pár dny přímo v Betlémě čili v místě, kde se podle tradice narodil Boží syn.



Půjdem spolu na betlémy

K události staré dva tisíce let odkazují i slova koled, které znějí v kostelích od Štědrého večera až do Tří králů. České vánoční koledy pocházejí z 13. století, kdy měly podobu křesťanských písní a časem některé zlidověly. V 16. a 17. století Jednota bratrská dala vytisknout kancionály, kde mezi mnoha písněmi k adventu a Vánocům byla i píseň Narodil se Kristus Pán, veselme se. Vánočním dílům české hudebního baroka se věnuje Adam Václav Michna z Otradovic, jenž i autorem písně Chtíc, aby spal. V pozdním baroku se vyvíjí i žánr vánoční mše. Nejznámější je Česká mše vánoční Jakuba Jana Ryby z Rožmitálu pod Třemšínem, uváděná i pod názvem Hej mistře, vstaň bystře.

I když by koledy měly znít až o Vánocích, jejich zpěv se nadšeně trénuje už v těchto dnech. Přijít si je zazívat můžete třeba 14. prosince večer na akce Česko zpívá koledy, konané na různých místech v kraji. A pro ty, kteří se nemůžou Vánoc dočkat, máme dvě pozvánky na prohlídku Svatých Rodin do Českých Budějovic. Výstava čtyř desítek papírových betlémů potrvá až do Štědrého dne v křížové chodbě bývalého dominikánského kláštera na Piaristickém náměstí. Druhou výstavu nazvanou Kouzlo betlémů pak můžete navštívit v Jihočeském muzeu až do 8. ledna.

“(rag)“